Congresul studenţesc de la Târgu-Mureş din 1936 (I)

ALINA DORINA FOKT
Biblioteca Judeţeană Mureş

Abstract

Student's Congres from Târgu-Mureş in 1936

The Iron Guard, as an extremist movement of right-wing political orientation, had arised in a political climate based on immorality and corruption. Undertaking a messianic role, it has been extremely tempting for both the underprivileged from villages and towns and for the renown intellectuals. Seen as a peril to Romanian democracy, that has been quite fragile, the Iron Guard has been permanently watched by the authorities.

The legionary movement had found a favourable area to expand itself in the entire Transylvanian space; in Mureş county, the villages were most on the row. We can explain this phenomenon of spreading the legionary ideas in Transylvania, after 1935, as a reaction to Hungarian revisionism. In April 1936, the legionaries have organised a national congress at Târgu-Mureş, that has been strongly criticised by some politicians.

In the Northern part of Transylvania, that has changed its political statute after the Diktat from Vienna, in 1940, the legionary movement has registered a revulsion, after the territory that has been given away turned back to Romania. But this time, it was on different terms.

Keywords: *Iron Guard, Târgu-Mureş, Students' Congress, nationalism, legionary movement.*

În Mureş, ca de altfel în întreaga Transilvanie, mişcarea legionară a găsit un teren propice de afirmare mai ales în lumea satului.[1] Iar pentru

[1] Date generale privind mişcarea legionară din România, în Grigore Traian Pop, ***Garda, Căpitanul şi Arhanghelul din cer... O istorie obiectivă a Mişcării legionare***, Bucureşti, Editura Eurasia, 1995; Idem, ***Mişcarea legionară - idealul izbăvirii şi realitatea dezastrului***, Bucureşti, Editura Ion Cristoiu, 1999; Adrian Iorgulescu, ***Dreapta - principii şi perspective***, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2000; Petre Pandrea, ***Garda de Fier. Jurnal de filozofie politică. Memorii. Penitenciare***, Bucureşti, Editura Vremea, 2001.

BDD-A19402 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:28 UTC)

anii de după 1935, acest fapt se explică mai ales ca un element de contrapondere faţă de afirmarea revizionismului maghiar. În aprilie 1936, cu un an înainte de alegerile din 1937, legionarii au organizat la Târgu-Mureş un Congres foarte viu criticat de anumiţi oameni politici. Referitor la acest Congres, Nicolae Iorga scria în memoriile sale: „*La Târgu-Mureş, 3000 de studenţi au defilat înaintea generalului Cantacuzino, după ce au spurcat crucea din gara Sinaia, amintind omorul lui Duca...*"[2] Tot la acest Congres a fost pronunţată sentinţa de condamnare la moarte a tuturor duşmanilor gărzii. Referitor la acelaşi Congres, Ion Mihalache, preşedintele Partidului Naţional-Ţărănesc, spunea: „*...acest Congres a fost ţinut pe cheltuiala statului, cu trenurile statului, cu mese de la stat, cu primiri oficiale de la stat, cu muzici de stat şi acest stat este reprezentat prin guvernul Tătărescu.*" Or, în acel moment, reprezentanţii guvernului în judeţul nostru, erau prefectul avocat dr. Francisc Porubschi şi primarul liberal, avocatul dr. Emil Aurel Dandea. O atitudine dacă nu duplicitară, cu siguranţă discutabilă.[3]

Congresul studenţesc de la Târgu-Mureş, 3-5 aprilie 1936

„*Jurăm cu preţul sângelui că ne vom apăra onoarea şi vom pedepsi pe trădători şi canalii. Dacă vom da vreun pas înapoi, asupra noastră să cadă blestemul neamului.*"[4] Astfel îşi defineau crezul, la Târgu-Mureş, studenţii legionari, dând naştere unui amalgam de opinii şi controverse.

Mişcarea legionară în ansamblul ei, pe structura ei naţională, a fost şi va fi un subiect amplu al istoriografiei româneşti şi universale. Sacrificând generalului particularul şi pierzând prin generalizări de suprafaţă, istoriografia românească despre legiune se consacră, în genere, numai faptelor mari.

Ce se cunoaşte azi despre Congresul studenţesc de la Târgu-Mureş este foarte puţin, pentru că, integrat în mişcarea legionară, el pare că a dat posibilitatea istoricilor de a trage concluzii generale, a-l structura pe linii

[2] ***Congresul general studenţesc de la Târgu-Mureş***, în ***Universul***, Bucureşti, an 53, nr. 97, 7 aprilie 1936, p. 3.

[3] Nicolae Balint, ***Horia Sima, în consemn la Târgu-Mureş***, în ***Ziarul de Mureş***, 3 iulie 2006, p. 3.

[4] Apud Zigu Ornea, ***Anii treizeci. Extrema dreaptă românească***, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1995, p. 303.

BDD-A19402 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:28 UTC)

comune şi, în general, la a se mulţumi cu faptele de suprafaţă, autorii folosindu-l ca argumentare în funcţie de subiectul lucrării, al cercetărilor.

Astfel, în monografia consacrată lui Iuliu Maniu, Apostol Stan prezintă reacţia acestuia şi a P.N.Ţ. împotriva congresului şi a mişcării legionare în general,[5] lucru pe care-l face şi Ioan Scurtu în a sa istorie a P.N.Ţ.[6] Acelaşi autor prezintă altfel evenimentul în ***Istoria României în anii 1918-1940***, argumentând subtitlul ***Evoluţia regimului politic de la democraţie la dictatură***, considerând Congresul de la Târgu-Mureş momentul decisiv al rupturii dintre Carol II şi legionari, ca primul pas spre dictatura regală. Mai înainte, Mihai Fătu şi Ion Spălăţelu au privit lucrurile dintr-o perspectivă specifică istoriografiei marxiste, subordonând întreaga desfăşurare a faptelor relevării importanţei muncitorimii (şi a P.C.R. în genere), muncitorime care ar fi provocat atitudinea lui Carol II de aliere cu legionarii, ca o contrapondere a mişcărilor de stânga. Armand Călinescu în ale sale ***Însemnări politice***, arată că era la curent cu evenimentele, manifestând intransigenţă politică faţă de ele.[7] Alături de feluritele interpretări, dispunem de puţine informaţii faptice, de detalii concrete privind Congresul, una din excepţii constituind-o mărturia lui Nae Tudorică, participant direct la această manifestare, în calitate de student, care ne oferă detalii cu privire la drumul studenţilor spre Târgu-Mureş.[8]

Obstrucţionată din start de lipsa materialelor de arhivă, care din variate motive au fost trimise la arhivele centrale, lucrarea se focalizează pe analiza presei locale mureşene de toate culorile politice şi etnice.

Revenind la momentul 1936, trebuie stabilite câteva elemente conjuncturale generale, naţionale şi internaţionale, începând cu cele din urmă, care au determinat evoluţia sau măcar reacţia celor din ţară. Pe plan european manifestându-se o recrudescenţă a naţionalismului, promovat şi justificat prin aportul ideologiilor fasciste, România n-a putut rămâne în

---

[5] Apostol Stan, ***Iuliu Maniu. Naţionalism şi democraţie. Biografia unui mare român***, Bucureşti, Editura Saeculum I. O., 1997, p. 306-307.

[6] Ioan Scurtu, ***Din viaţa politică a României. 1926-1947***, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983, p. 342-343.

[7] Armand Călinescu, ***Însemnări politice 1916-1939***, Bucureşti, Editura Humanitas, 1990, p. 295.

[8] Nae Tudorică, ***Mărturisiri în duhul adevărului. Mişcarea legionară şi Căpitanu aşa cum au fost***, Bacău, Editura Plumb, 1993, p. 101-103.

BDD-A19402 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:28 UTC)

afara acestei direcţii, care s-a conturat tocmai în ideologia legionară pusă în practică de **Garda de Fier**, devenită mai târziu **Partidul „Totul pentru Ţară**." Coloratura specific naţională apărea în legătură cu o profundă mistică religioasă creştină, care susţinea superioritatea şi puritatea rasei româneşti şi rolul important pe care Dumnezeu l-a hărăzit României, idei expuse şi la Târgu-Mureş. Cuvântarea lui D. P. Andronescu este relevantă în acest sens: „*În noi, studenţimea română se vede reînvierea vechilor traci, cari se sacrificau pentru binele patriei. În studenţimea română se vede reînvierea unui neam ameninţat să se stingă de o epidemie morală. Dar tracii au suferit de o mare boală: aceea a dezbinării şi trădării. Aceasta i-a făcut să nu fie stăpâni ai lumii*."[9]

În acelaşi timp însă, România era legată prin tratate de vecinii săi şi de puterile occidentale, Anglia, Franţa, şi nu putea tolera puternica afinitate a legionarilor faţă de Germania, Italia şi Spania. Pe de altă parte, existau şi felurite grupări politice, care, din, raţiuni diferite se împotriveau ideologiilor şi practicilor extremiste.

Congresul aprobat de Ministerul de Interne, cu condiţia ca toate universităţile să fie de acord, a fost ameninţat în chiar organizarea lui de refuzul rectoratelor Universităţilor din Cluj şi Iaşi de a le permite studenţilor să participe la acesta. Presa centrală a relatat aceste evenimente cu câteva zile înainte de Congres. Astfel, Ministerul de Interne se vede nevoit să aprobe Congresul numai pentru studenţii facultăţilor din Bucureşti şi Cernăuţi. În preziua deschiderii sale, rectorul Universităţii din Cluj, profesorul Ştefănescu-Goangă, într-un comunicat, aproba participarea la Târgu-Mureş a studenţilor din Universitate, dar numai a acelora care făceau parte din organizaţii studenţeşti recunoscute de Senatul Universităţii.[10]

Rectorul Universităţii din Iaşi, Traian Bratu, aflat la Bucureşti în timpul Congresului, şi-a motivat refuzul său şi al Senatului Universităţii prin faptul că Uniunea Naţională a Studenţilor Creştini Români nu avea fiinţă legală şi aceasta primea la Congres doar studenţi ce făceau parte din organizaţie. Studenţii au încercat să-l „înduplece" pe rector şi să obţină măcar o aprobare verbală din partea lui.[11] Neobţinând-o, ei au ascultat de

[9] ***Congresul general studenţesc de la Târgu-Mureş***, în ***loc. cit***.

[10] ***Ibidem***, an 53, nr. 93, 3 aprilie 1936, p. 7.

[11] Stelian Neagoe, ***Triumful raţiunii împotriva violenţei***, Iaşi, Editura Junimea, 1977, p. 430.

BDD-A19402 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:28 UTC)

îndemnul lui Codreanu care le cerea să fie prezenţi la Congres. Studenţii ieşeni s-au urcat în trenul ce-i ducea spre Paşcani, înlocuindu-i pe mecanic şi pe fochist cu doi studenţi. Trenul i-a luat de la Paşcani şi pe studenţii din Cernăuţi, iar în cursul nopţii vagoanele cu studenţii din Bucureşti au fost şi ele alăturate. Apoi, cu luminile stinse, şi-a continuat drumul spre Târgu-Mureş.[12]

În cursul nopţii, trenul s-a oprit în gară la Sinaia, unde era ridicată o placă în memoria ministrului asasinat I. G. Duca. Ştirile pe care le avem din presa vremii, referitoare la acest moment, sunt foarte contradictorii. Pentru studenţii care veneau la Congres, chiar şi oprirea în această gară ar fi fost provocată de un agent al securităţii, persoană rămasă neidentificată. Gheorghe Furdui, preşedintele UNSCR, declară că în gara Sinaia s-au cântat doar cântece naţionaliste, aşa cum s-a făcut în fiecare staţie de oprire.[13] Chiar şi Ministerul de Interne, într-un comunicat preluat şi de presa locală, declara că zvonurile potrivit cărora la Sinaia s-ar fi profanat placa memorială I. G. Duca sunt lipsite de temei.

Totuşi, la Sinaia s-a întâmplat mai mult decât atât, dacă ar fi să ne luăm după urmările incidentului - rapoarte ale poliţiei oraşului Sinaia, studenţi deferiţi justiţiei, rapoarte ale Ministerului de Interne, răspunsuri la aceste acţiuni ale unor mari personalităţi, cum ar fi Armand Călinescu, folosirea incidentelor de la Sinaia ca argument în demisia forţată a lui Eugen Triteanu, subsecretar de stat al Propagandei, pe lângă Ministerul de Interne, din guvern -, dar şi după memorialistica contemporană.

Aşadar, aproape 4000 de studenţi se îndreptau spre Târgu-Mureş; era normal ca populaţia oraşului să fie, dacă nu îngrijorată, măcar sub o stare de surescitare. Presa locală mureşeană reflectă starea de spirit a localnicilor. Încă înainte de a se şti cu siguranţă că acest Congres se va desfăşura la Târgu-Mureş, populaţia mureşeană a primit fel de fel de sfaturi de comportare şi cuvinte de îmbărbătare. Pe lângă vorbe, aflăm tot din ziare că autorităţile însărcinate cu organizarea acestui Congres au împânzit oraşul cu poliţie şi jandarmerie aduse din alte localităţi, „*oraşul semănând cu un câmp de bătălie*."[14] Alţi localnici, persoane importante de etnie

[12] Nae Tudorică, ***op. cit.***, p. 101.

[13] Gheorghe Furdui, ***În jurul incidentelor din gara Sinaia***, în ***Universul***, an 53, nr. 101, 11 aprilie 1936, p. 11.

[14] ***Diákkongresszus*** [Congres studenţesc], în ***Hiradó***, Târgu-Mureş, an XXIII, nr. 14, 6 aprilie, 1936, p. 1.

BDD-A19402 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:28 UTC)

maghiară şi evreiască, şi-au găsit brusc afaceri importante în alte oraşe, fiind ţinta glumelor presei la întoarcerea lor, după încheierea Congresului.

Se remarcă faptul că ziarele maghiare şi evreieşti târgumureşene acoperă evenimentele cu mult mai mult realism, chiar dacă au încercat uneori să le bagatelizeze prin glume.[15]

Interesaţi mai mult ca românii de substratul politic al Congresului, maghiarii şi evreii au fost mult mai atenţi la problemele interne ale Congresului şi nu s-au sfiit să denunţe spiritul legionar al acestuia:

A fost Congres studenţesc la Târgu-Mureş?, se întreba ziarul **Uj szó** în 13 aprilie, şi denunţa implicarea partidului renăscut din cenuşa-i proprie, „Totul pentru Ţară," în acest Congres. Mulţumiţi de buna organizare a Congresului, ei trec repede peste aspectul organizatoric şi insistă asupra evenimentelor dintr-o perspectivă mai adâncă, precum pronunţarea condamnărilor la moarte împotriva personajelor politice calificate ca trădători şi canalii.[16]

Ziarele româneşti liberale şi ţărăniste, reflectând bucuria pentru prezenţa a aproape 4000 de studenţi, care le vizitau oraşul, „*minoritar încă din nenorocire*,"[17] îi considerau pe aceştia purtătorii mesajului ţării, care integra astfel Mureşul în cadrul intelectual al patriei mamă. Îngrijorate însă şi ele de conotaţia politică a Congresului, şi-au îndreptat privirile spre organizarea exterioară, mulţumiţi că totul s-a terminat fără manifestări de violenţă şi că, din acest punct de vedere, ei nu şi-au atras asupra lor oprobiul maghiar şi evreiesc. Astfel, ziarele româneşti nu prezintă pe prim plan desfăşurarea Congresului, ci mai mult chestiuni externe.

Pe de altă parte, preocupaţi de problemele politice locale, ei dau importanţă maximă, în unele articole, unor fapte particulare minore pentru desfăşurarea Congresului, iscându-se polemica între ziarele partidelor ţărănesc, aflat în opoziţie, şi liberal, aflat la guvernare în acea perioadă, care ocupă un spaţiu important în paginile celor două periodice.

---

[15] Doi legionari cazaţi la un avocat minoritar, discutând cu o fată de gimnaziu (fiica acestuia) după 2 zile au trecut la sentimente mai bune, mai rezonabile. Tânărul, indiferent de uniformă, e tânăr, şi femeia a învins şi acum fanatismul. Benczel Béla, ***Még mindig a diákkongresszus*** [Tot despre congresul studenţesc], în ***Hétfői ujság***, Târgu-Mureş, an III, nr. 13, 13 aprilie 1936, p. 2.

[16] ***Ibidem***.

[17] ***Congresul Studenţilor Creştini în oraşul nostru***, în ***Mureşul***, an VII, nr. 3, 1 aprilie 1936, p. 3.

BDD-A19402 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:28 UTC)

Dacă primarul liberal, Emil A. Dandea a stat sau nu în picioare cu mâna ridicată în timpul imnului legionar, este un fapt de mare importanţă pentru politica locală, ce necesita un răspuns în ziarul liberal, răspuns ce-l situează pe primarul Dandea la egalitate cu protipendada ţărănistă în ceea ce priveşte timpul de stat în picioare şi felul cum s-a comportat.[18]

Ungurii şi evreii au fost mai atenţi simţindu-se direct vizaţi de acest Congres, pe când românii, bucuroşi să primească în oraşul lor pe semenii ce le vorbeau limba, nu s-au mai gândit ce se ascunde sub pavăza acestui încăpător nume de Congres studenţesc, mai ales că unirea din 1918 era încă proaspătă în conştiinţa lor şi se cerea întărită prin mai puternice legături cu centrele importante ale ţării.[19]

Diferenţa de interpretare şi atitudine faţă de evenimentele de la Târgu-Mureş rezultă din dualitatea Congresului, titulatura de Congres Studenţesc mascând de fapt, o acţiune politică ce n-a fost sesizată decât parţial de presă, organe administrative şi populaţie. Această bivalenţă s-a manifestat şi în timpul Congresului, expunându-se aici unele lucrări ştiinţifice şi rapoarte care au dat un aspect intelectual, studenţesc şi oficial reflectat pe larg de presă. Printre acestea se aflau rapoarte privind probleme specific studenţeşti: situaţia materială a studenţilor, poziţia acestora faţă de politica externă, starea în care se afla sportul studenţesc, precum şi probleme generale ale naţiunii în optica lor, românii de peste hotare, problema evreiască, curente sociale distructive, economie, industrie. S-au susţinut şi revendicări materiale ale studenţimii. Şi-au făcut loc însă şi manifestări verbale violente, antisemite şi antidemocratice, care au fost doar amintite, şi nu prezentate în sine în presa locală.

Partidele au încercat să folosească evenimentele de la Târgu-Mureş ca argumentaţie pentru conflictele lor politice, dând dovadă, în bună măsură, de o ignorare a evenimentelor petrecute şi a pericolului pe care acestea îl reprezentau. Astfel, PNŢ se manifestă contra PNL, pe plan local contra primarului Dandea şi pe plan central contra guvernului Tătărescu, care, nevoit să se apere pentru a-şi păstra poziţia, încearcă o justificare a reacţiei sale, folosindu-l ca ţap ispăşitor pe Eugen Titeanu - subsecretar de stat, care prin funcţia şi persoana sa ingrată ca cenzor al presei - atrăsese deja în

[18] ***Glasul Mureşului***, Târgu-Mureş, an III, nr. 57, 5 aprilie 1936, p. 4.

[19] ***Cuvântarea domnului Emil Dandea***, în ***Glasul Mureşului***, an III, nr. 58, 25 aprilie 1936, p. 3.

BDD-A19402 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:28 UTC)

mod negativ atenţia acesteia şi ar fi fost oricum „debarcat" mai devreme sau mai târziu.

„Cazul Titeanu" reuşeşte să stârnească pasiuni ce se bucură în presa centrală de o atenţie mai mare decât Congresul însuşi, constituind subiectul unui adevărat foileton în ***Universul***.[20]

Înscriindu-se şi el în aceeaşi direcţie a încercării folosirii Congresului pentru a câştiga capital politic, P.C.R. avertizează populaţia, într-un manifest difuzat cu ocazia organizării în 31 mai a unei demonstraţii pentru răsturnarea guvernului organizată de P.N.Ţ., de pericolul legionar: „*Veţi îngădui ca lanţul asasinatelor începute cu Duca să se lungească cu noi victime? Veţi îngădui asasinarea şefilor naţional-ţărănişti Mihalache, Lupu, Madgearu etc. - cum au jurat gardiştii la Congresul de la Târgu-Mureş*?"[21]

Dintre numeroasele reacţii provocate de constituirea „echipelor morţii" care îşi propuneau lichidarea unor personalităţi ale vieţii publice şi politice, amintim arestarea capilor studenţimii: Gh. Furdui, Al. Cantacuzino, Ion Antoniu, Paul Craja. Acestora li se vor intenta procese, fapt la care reacţionează printr-un manifest care a fost răspândit în universităţile din ţară. Manifestul prezenta situaţia din ţară în viziunea studenţilor legionari şi măsurile pe care ei le considerau potrivite pentru remedierea acestei situaţii, referindu-se şi la personajele vieţii publice pe care ei le considerau periculoase pentru ţară.[22]

De ce Congres studenţesc la Târgu-Mureş ?

Necunoscând persoanele care au luat decizia la nivel central, presa neacoperind această latură a Congresului, nu ne rămâne decât să facem supoziţii pe marginea răspunsului la această întrebare.

Din presă putem să presupunem existenţa unui consens în ceea ce priveşte ţinerea Congresului la Târgu-Mureş şi chiar mai mult, presa românească ne dă un posibil răspuns la această problemă.

Târgu-Mureşul nu era un oraş universitar şi nejustificând din acest punct de vedere ţinerea Congresului acolo, nu ne rămân decât explicaţii de sorginte etnică, redate pe ocolite de presa românească, care a privit

---

[20] ***Şi totuşi subsecretarul de stat dela interne va fi demis***, în ***Universul***, Bucureşti, an 53, nr. 100, 10 aprilie 1936, p. 5.

[21] Apud Ioan Scurtu, ***Din viaţa politică***..., p. 354.

[22] Idem, ***Istoria României în anii 1918-1940. Evoluţia regimului politic de la democraţie la dictatură***, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1996, p. 226.

BDD-A19402 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:28 UTC)

Congresul ca pe un mesaj pe care ţara îl transmite oraşului, integrându-l circuitului cultural şi intelectual.

Tot pe această linie etnică se mai poate presupune că acest Congres era un avertisment faţă de iredentismul manifestat de statul maghiar după Versailles, care a generat temeri puternice în rândul românilor de pretutindeni, şi mai ales din Ardeal, unde a şi avut ecou. Târgu-Mureşul, fosta capitală a secuimii, cu o majoritate etnică maghiară, putea justifica astfel alegerea ca loc de desfăşurare a Congresului studenţesc.

În şedinţa festivă de deschidere a Congresului, Gheorghe Furdui, preşedintele Uniunii Naţionale a Studenţilor Creştini, a încercat să explice de ce a fost ales Târgu-Mureş ca loc de desfăşurare a Congresului: „*Ca un omagiu adus Ardealului, pe plaiurile căruia se desfăşoară Congresul studenţesc, gândul nostru se îndreaptă către cel mai venerabil reprezentant al bisericii şi al naţionalismului ardelean, protopopul Moţa; iar ca un omagiu suferinţelor Ardealului, am înţeles să dăm preşedinţia de onoare la trei ţărani din Munţii Apuseni. Nu este o simplă întâmplare, că cel de al 10-lea Congres se ţine în cetatea Tg.-Mureş, simbolizând astfel legătura noastră cu Ardealul, ci am făcut aceasta spre a demonstra forţa tineretului românesc naţionalist şi a conducătorilor României de mâine.*"[23]

Congresul general al studenţilor de la Târgu-Mureş s-a încheiat pe data de 5 aprilie, iar studenţimea prezentă la acest Congres a aprobat, în unanimitate următoarea moţiune: „*După 14 ani de suferinţă şi jertfe, studenţimea română creştină se regăseşte pe aceeaşi linie de credinţă şi luptă naţionalistă şi creştină, începută la 1922 şi afirmă cu hotărâre aceleaşi crezuri.*

Studenţimea română, ca un corp conştient, îşi afirmă completa independenţă a spiritului de acţiune şi de disciplină, încuviinţând ca, individual, studenţii să poată da concurs activ mişcărilor naţionaliste: Totul pentru ţară, Partidul Naţional Creştin, Frontul Românesc şi Liga corporatistă.

Studenţimea declară unanim şi solidar, că realizarea integrală şi definitivă a idealurilor naţionale şi dezideratelor profesionale nu se va putea face decât prin instaurarea la conducerea statului român a unui organism politic naţionalist.

Până la rezolvarea integrală a dezideratelor din 1922 şi reafirmate an de an de studenţime în Congres, prin instaurarea la cârma destinelor naţiunii

[23] ***Congresul general studenţesc de la Târgu-Mureş***, în ***loc. cit***, an 53, nr. 95, 5 aprilie 1936, p. 11.

BDD-A19402 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:28 UTC)

române, mişcarea integrală naţionalistă a studenţimii afirmă încă odată progresivul şi marele pericol spiritual, etnic, cultural, economic şi politic al elementului minoritar - evreii - şi încearcă să lupte, prin orice mijloace, pentru definitiva instaurare a românilor în drepturile lor fireşti."[24]

Congresul studenţesc se declară solidar cu dezideratele materiale şi profesionale ale neamului şi în consecinţă cere:

1. românizarea industriei şi comerţului;
2. desfiinţarea legii care hotărăşte limitarea numărului studenţilor la universităţi;
3. autonomia organizaţiilor studenţeşti, studenţimea singură fiind indicată să se conducă, conform spiritului şi nevoilor ei;
4. reducerea taxelor universitare şi abolirea celor de examen;
5. ameliorarea stării materiale prin acordarea de burse şi subvenţii, să li se aplice principiul conducerii autonome, cu controlul forurilor care le subvenţionează. Să se interzică patronajul politic al căminelor şi cantinelor;
6. călătoria studenţilor pe C.F.R. şi S.M.R. să se facă cu reducere de 50 la sută în tot timpul anului;
7. casa studenţilor din cadrul Cetăţii universitare să fie administrată după principiul autonomiei studenţeşti;
8. sancţionarea cu pierderea oricărui drept a studenţilor de peste hotare, care se dedau la manifestaţii ce ating reputaţia şi interesele româneşti;
9. înfiinţarea unei politehnice agricole la Craiova, adaptată la structura agrară a ţării.[25]

Acest Congres general al studenţilor de la Târgu-Mureş „*a amplificat animozităţile dintre suveran şi Garda de Fier, dintre legionari şi Guvern, dintre această grupare şi opinia publică democratică şi patriotică*."[26]

În prima jumătate a anului 1937, viaţa politică se derula într-o atmosferă de acalmie, mai ales datorită tacticii de „aşteptare" a conducerii Partidului Naţional-Ţărănesc. Pe acest fond, Garda de Fier şi Partidul Naţional Creştin au devenit tot mai energice, ţinta lor fiind partidele

[24] ***Ibidem***, nr. 98, 8 aprilie 1936, p. 8.

[25] ***Ibidem***.

[26] Traian Bosoancă, Ilarie Gh. Opriş, ***Alegerile parlamentare din judeţul Mureş 1919-1939***, Târgu-Mureş, Editura Ardealul, 2004, p. 163.

BDD-A19402 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:28 UTC)

democratice şi mai ales Partidul Naţional-Ţărănesc al lui Mihalache, acuzat de „bolşevism" şi „comunism."

Graţie propagandei agresive pe care a făcut-o, dar şi simpatiei de care se bucurau, la alegerile din 1937 legionarii s-au clasat ca al treilea partid, după PNL, cu 35,9%, şi PNŢ, cu 20,4%.

După constituirea la 17 noiembrie a guvernului Gheorghe Tătărescu (17 noiembrie - 28 decembrie 1937), alegerile parlamentare au fost fixate pe data de 20 decembrie, la Adunarea Deputaţilor, şi la 23-28 decembrie, la Senat.

În judeţul Mureş, pentru cele 6 locuri de deputaţi, şi-au depus candidatura 12 partide politice: Partidul Naţional Liberal, Partidul „Totul pentru Ţară", Partidul Naţional Ţărănesc, Partidul Naţional Creştin, Partidul Maghiar, Partidul Naţional Liberal (Gh. Brătianu), Partidul Ţărănesc-Radical, Partidul Poporului German, Partidul Social Democrat, Partidul Poporului, Partidul Evreiesc, Partidul Agrar.

În judeţul Mureş, pentru prima oară în cele 10 alegeri parlamentare din perioada interbelică, victoria a revenit Partidului Maghiar, cu 26,49%, Partidul „Totul pentru Ţară" clasându-se pe locul al patrulea, cu 12,62%. Au fost declaraţi ca deputaţi aleşi: Mihail Şerban şi dr. Emil Dandea - liberali, Ion Găvănescu - legionar, dr. Ioan Vescan - naţional-ţărănesc, Octavian Goga - naţional-creştin şi Bethlen Gheorghe - Partidul Maghiar.[27]

Ziarul ***Buna Vestire*** prezintă într-un scurt articol activitatea legionară în judeţul Mureş: „*de la un capăt la celălalt al judeţului Mureş se aude răsunând „Imnul tinereţei legionare" şi „Ştefan Vodă al Moldovei", care este cunoscut şi de ultimul ţăran din cel mai îndepărtat cătun. Dacă mişcarea legionară se bucură în judeţul nostru de deosebită simpatie a întregii mase ţărăneşti, acest lucru nu se datoreşte nici întrunirilor „turbate", nici promisiunilor, ci se datoreşte sufletului curat al legionarului, şi cântecului tineresc care izvorăşte din acel suflet*."[28]

Toate celelalte partide mergeau prin sate zilnic, făcând tot felul de promisiuni, posibile şi imposibile, şi cerşind votul ţăranului. „*În acest vacarm de patimi, când partidele politice se înjură ca la uşa cortului, învinuindu-se unele pe altele că au furat banul public şi că au trădat interesele*

[27] ***Ibidem***, p. 173.

[28] ***Activitatea legionară în judeţul Mureş***, în ***Buna Vestire***, an I, nr. 246, 20 decembrie 1937, p. 3.

BDD-A19402 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:28 UTC)

alegătorilor naivi, singur legionarul îşi păstrează sângele rece şi se poartă demn, aşa cum se cere unui luptător în aceste vremuri grele. Niciodată nu promite alegătorilor nimic. Legionarii spun: Cine crede în noi, să ne urmeze. Cine aşteaptă ca pe urma votului să primească serviciu la oraş, ori alt favor, să voteze cu alţii la noi n'are ce căuta. Peste tot legionarii sunt primiţi cu dragoste."[29]

Cu toate că în zona Mureşului existau elemente legionare sau cu vădite simpatii legionare, rapoartele care se primeau la Biroul Siguranţei din cadrul Chesturii de poliţie Târgu-Mureş erau laconice, inexacte sau, pur şi simplu, superficiale. Acest lucru este şi mai evident dacă avem în vedere notele raport de răspuns ale Birourilor de Siguranţă din teritoriu. Iată, spre exemplu, ce comunica Biroul Siguranţei din cadrul Comisariatului de Poliţie Reghin: „*Avem onoarea a vă raporta că pe raza acestui Comisariat nu s-a semnalat până în prezent apariţia legionarilor Traian Borobaru şi Ilie Smuitea şi nici a altor legionari... De altfel, pe raza Comisariatului nostru, nu s-a semnalat prezenţa vreunui legionar notoriu*." Cu certitudine că mare parte din cei ce încadrau atunci birourile respective erau slab pregătiţi şi depăşiţi de evenimente, devreme ce ar fi fost de ajuns să citească doar ***Monitoarele Oficiale*** care se difuzau şi unde apăreau liste întregi cu legionarii din fiecare judeţ, fie că se mai aflau sau dispăruseră din ţară imediat după 1941.[30]

Congresul studenţesc de la Târgu-Mureş a fost o manifestare a tineretului legionar. Studenţimea a defilat în întregul oraş, stârnind admiraţie, astfel că nu a fost necesară intervenţia armatei. La finalul congresului, studenţimea română declara că, pentru realizarea integrală şi definitivă a idealurilor naţionale, e nevoie de instaurarea la conducerea statului a unui organism politic naţionalist. Naţionalismul Mişcării legionare nu era însă un ideal care să se închidă în clipa în care va fi cucerită puterea politică a statului.

[29] ***Ibidem***.
[30] Nicolae Balint, ***op. cit.*** p. 3.

BDD-A19402 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:28 UTC)